

Inriktningsunderlag för transportinfrastrukturplanering för perioden 2022-2033 och 2022-2037, rapport 2020:186. (I2020/02739)

Naturskyddsföreningen i Örnköldsvik lämnar följande synpunkter utifrån behovet av ny förbifart, Åsbergstunneln, för E4 som idag passerar Örnköldsviks centrum.

Den dåliga luften i Örnköldsviks centrum

Örnköldsvik har en mycket dålig luftkvalitet i centrum beroende på att E4 skär rakt igenom staden. Örnköldsvik är en av ett fåtal städer i landet där miljön i innerstaden inte klarar den bindande miljökvalitetsnormen för kvävedioxid i områden där människor bor och vistas. Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid är en gränsvärdesnorm och får inte överskridas. Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid har i Örnköldsvik överskridits årligen sedan år 2011. I skrivande stund utläses i graf som visas i realtid på Naturvårdsverkets hemsida att Örnköldsvik har det näst högsta timmedelvärde i Sverige.

Ären före 2010 överskreds miljökvalitetsnormen för partiklar, PM10. Den har klarats sedan 2010, då dammbindningsåtgärder sattes in. Det finns risk att överskridande kommer att ske igen eftersom en allt större andel personbilar blir tyngre, då ökar slitaget på vägar och partikelhalten i luften blir högre. Oklart är hur utvecklingen mot längre fordon för godstransporter kommer att påverka partikelhalten i luften. Blir det ett nollsummespel eller en påverkan i negativ riktning?

Trafikverket, länsstyrelsen i Västernorrland och Naturvårdsverket är eller borde vara väl medveten om luftsituationen i Örnköldsvik.

Luftföroreningar och påverkan på hälsan hos barn som vuxna

Kvävedioxid är en skadlig förorening i sig, men även en markör för andra föroreningar. Långvarig exponering har i det närmaste samma påverkan på dödlighet som PM 2,5 har i Sverige. Det gäller dödlighet i hjärta och luftvägar. Även i relativt låga luftföroreningshalter, i nivå med miljökvalitetsmålet, dvs långt under de halter som finns i Örnköldsviks centrum, observeras påverkan på barns luftvägshälsa. Partiklar bedöms vara den luftförorening som medför störst hälsoproblem i Sverige och det handlar då om hjärt- och kärlsjukdomar samt lungsjukdomar. Det finns många epidemiologiska studier som visat att långtidsexponering för trafikrelaterade utsläpp påverkar befolkningens hälsa i form av t.ex förtida död i hjärt- och kärlsjukdomar eller en försämrad utveckling av lungfunktionen hos barn. (Källa: Luftguiden, Handbok om miljökvalitetsnormer för utomhusluft, 2019:1, Naturvårdsverket).

Exponerade personer av dålig luft från E4 i centrum

E4 passerar centrum genom rutnätsstaden, i delvis slutet gaturum. Det finns fyra korsningar i plan med trafikljus och de kan inte byggas om till cirkulationsplatser eftersom att det blir för

Naturskyddsföreningen Örnköldsvik

trångt, det är utrett av Trafikverket. Vid tre av korsningarna tvingas genomfartstrafiken att stanna mitt i centrum, vilket ger mer utsläpp. E4:s närområde finns en gymnasieskola, en grundskola och två förskoleverksamheter. Vidare finns restauranger, en galleria och ett välbesökt äventyrsbad längs med E4. I direkt anslutning till E4 ligger centrums gågata. Bostadsområden ligger på båda sidorna av E4.

Många människor, både vuxna och barn korsar dagligen den del av E4 som passerar genom staden. Den största rörelsen av människor sker när luften är som sämst, på morgonen och under eftermiddagen.

Farligt gods på E4 genom centrum

Idag passerar dagligen ett stort antal transporter med farligt gods genom Örnköldsviks centrum. Det är dels genomfartstransporter i båda riktningarna. Dels är det transporter till och från de kemiska industrierna, skogsindustrin och övriga verksamheter inom kommunen, med t.ex kondenserade gaser, frätande vätskor och brandfarliga varor.

Eftersom E4:an genom Örnköldsvik är utformad med korsningar i samma plan finns extra stor risk för kollisioner med farliga utsläpp. Idag finns ingen alternativ väg som kan ersätta E4 som farligt godsled.

En tunnel genom Åsberget skulle flytta transporterna från centrum och avsevärt minska riskbilden för att en allvarlig olycka ska inträffa med farligt gods, genom att förbifarten kommer att utformas med planskilda korsningar.

Kommunens arbete för att få ned halter av trafikens luftföroreningar

I kommunens yttrande om inriktningsunderlag skrivs att kommunen under tio år på flera sätt försökt minska halterna av luftföroreningarna, genom åtgärder som de har rådighet över, utan att det gett resultat. I kommunens åtgärdsprogram för att få ned halterna av partiklar visar beräkningar som Trafikverket gjort, att en flytt av E4 till en tunnel genom Åsberget är det enda långsiktigt hållbara alternativet för att åtgärda den hälsofarliga luften i stadskärnan. Källa: Renare luft i centrum. Åtgärdsprogram för att förbättra luftkvaliteten i Örnköldsviks centrum och uppfylla miljö kvalitetsnormen för partiklar. Fastställd 2011 av kommunfullmäktige.

Minskade koldioxidutsläpp och övriga fördelar med flytt av genomfartstrafiken

Förbifart Örnköldsvik genom den planerade Åsbergstunneln blir kortare än nuvarande sträckning för genomfartstrafik och den innebär planskilda korsningar istället för trafikljus. Det innebär minskade koldioxidutsläpp och den bidrar därmed till miljömålet "Begränsad miljöpåverkan" och ett klimatneutralt transportsystem.

En flytt av E4 skulle även bidra till minskat buller samtidigt som den möjliggör en hållbar stadsutveckling.

Förfart Örnköldsvik är viktig för Örnköldsvik och för hela Sverige

En fungerande E4 förbi Örnköldsvik är en fråga för hela Sverige. Vi ska ställa om till ett klimatneutralt transportsystem till 2045, människor behöver resa till arbete, utbildning och service och industrin behöver effektiva godstransporter. Det är nödvändigt med investeringar för att uppnå detta. Norra Sveriges näringsliv domineras av basnäringar inom skog och vattenkraft, men också av industri inom verkstad, metall och kemi. Den exportinriktade industrin genererar mycket stora ekonomiska värden och betydande exportinkomster för hela landet. Att en så trafikstörande och känslig punkt som E4-passagen genom Örnköldsvik finns kvar är inte bra för regionens och Sveriges utveckling.

Med Trafikverkets prognoser för ökning av vägtrafiken, tillsammans med nya investeringar som har stor betydelse för Sverige, samhället och världen så som Northvolt, LKABs nyligen aviserade 400-miljardersatsning, Hybrit med flera, kommer situationen genom Örnköldsviks stadskärna att bli än mer ohållbar även om det sker en viss omställning till järnväg och sjöfart.

E4-tunneln är utredd av Trafikverket som också valt lokalisering

Trafikverket har utrett E4-genomfarten och funnit att en tunnel är ett bättre alternativ än den nuvarande. De har valt lokalisering, mark är säkrad och kommunen har fattat ett principbeslut om medfinansiering. Förfart Örnköldsvik har vunnit stöd hos det lokala näringslivet samt av Region Västernorrland och Bottniska korridoren i deras yttrande om inriktningsunderlaget. Tunneln innebär att det blir en dubbelfilig väg i båda riktningarna och planskilda korsningar vid tunnelmynningarna. Det betyder att genomfarten blir helt fri från stopp i trafiken.

Vi förstår inte statens ointresse för förfart Örnköldsvik

Vi har mycket svårt att förstå statens ointresse för Örnköldsviks medborgares hälsa som den påverkan av dagens sträckning av E4 medför. För folkhälsan, miljön och säkerheten behöver E4 ledas om utanför Örnköldsviks stadskärna. Det är orimligt att låta Örnköldsviks medborgare utsättas för den dåliga luften, bullerstörningar och risker med farligt gods även fortsättningsvis. År 2011 visade åtgärdsprogrammet för partiklar att den enda långsiktigt hållbara lösningen var att leda om trafiken till tunnel genom Åsberget. Behovet är ännu tydligare idag med de överskridanden av miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid som skett under 10 års tid.

Sammanfattning

Vår uppfattning är att en omdragning av E4 utanför Örnköldsviks stadskärna till en tunnel genom Åsberget är så utrett att den ska tas in och prioriteras i aktuell planeringsomgång/planeringsrevidering. Trots att det i många år varit stora problem med E4 genom centrum och att miljökrav inte uppfyllts har den inte funnits med i tidigare nationell infrastrukturplanering.

Naturskyddsföreningen i Örnköldsvik

Helen Forsgren
ordförande